

פסקים והלכות

מאת הרב יוסף אביטבול שליט"א מח"ס שערי יוסף

שאלות ותשובות המצויות במלחמה בפורים

להפסיק באמצע קריאת המגילה שיש אזעקה

שאלה: עתה במלחמה עם איראן, ששולחים טילים בלא הפסקה, מה יעשו כשיש אזעקה באמצע קריאת המגילה, ומהם דיני ההפסקה באמצע קריאת המגילה.

תשובה: יש בזה כמה וכמה פרטים.

א. לכתחילה ראוי שלא להפסיק בקריאת המגילה, ולכן ראוי לשמוע קריאת המגילה במקומות שאין בהם כ"כ חשש סכנה, ולא בבתי כנסיות שהם מבנים ארעיים כגון בקראוונים וכדו', וכן אם מתחיל מתקפת טילים לא עלינו, ראוי שלא להתחיל אז לקרוא את קריאת המגילה אלא לחכות שיגמר, אף שיפסד על ידי זה מעט מן הדין של זריזין מקדימין למצוות, [ע"פ מש"כ בשער הציון (סי' תר"צ סקי"ח) וז"ל: מיהו לשהות הרבה אסור לכתחילה אפילו בלי שיחה, דהא קראה בסירוגין יצא קטני, והיינו דיעבד עכ"ל]. ולכן אם יש לפניו מניין של מעט בני אדם במקלט או בחדר מוגן, שאין חשש הפסק בקריאת המגילה עדיף לקרוא את המגילה שם, אף שיש מעלה בקריאת המגילה, של ברוב עם הדרת מלך. [ע"פ הנתבאר בגדרי ברוב עם הדרת מלך בקריאת המגילה בשערי יוסף פורים חלק בירורי הלכה סימן ט'].
ב. כיון שיש חשש סכנה, באזעקה, [אם לא נצמאים במקום מוגן] מותר להפסיק באמצע קריאת המגילה, [ואפשר אף להשאיר את המגילה על הבימה, (ובשונה מס"ת שראוי לגלול משום כבוד התורה) ויכסו אותה] ומפסיקים בהליכה בלא דיבור, אינו נחשב הפסק, וימשיכו לקרוא קריאת המגילה. [ואין להסתמך על הנס במקום שיש חשש סכנה, וכתבאר בארוכה בשערי יוסף שאלות ותשובות המצויות במלחמה סימן ה'].
ג. אם ברכו על המגילה ויש התרעה שיהיה אזעקה יקראו כמה פסוקים, ואח"כ ימשיכו, ואם יש אזעקה יקראו לכל הפחות פסוק ראשון, ואח"כ יעברו למקום מוגן, אבל אם הפסיקו בדיבור בין הברכה לתחילת הקריאה צריך לברך שוב רק את הברכה הראשונה על מקרא מגילה. (משנ"ב סי' תרצ"ב סק"ט, ובספר נס להתנוסס סי' מ"ב כתב שאף תיבת ויהי עלה לו לשם ברכה, ולגבי שהחיינו ושעשה נסים נראה שלא יחזור ויברך, כיון שחלו על קריאת המגילה). אבל אם הפסיקו בלא דיבור רק בשתיקה, אין צריך לחזור ולברך שוב. (כתבאר מדברי המשנ"ב שם).

ד. אם סיימו לקרוא את המגילה, והיה אזעקה, ולא ברכו את ברכת הרב את ריבנו, אינו נחשב הפסק ולא הפסידו את הברכה, ויברכו ברכת הרב את ריבנו, אף אם הבעל קורא הפסיק בדיבור שלא לצורך [כיון שהיא רק מנהג, ונתקנה על הנס, וכמ"ש הר"ן (מגילה דף יב ע"א ד"ה ברוך), וכן למש"כ בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' רס"ד) שהיא ברכת השבח, אינה הפסק, ובשעה"צ (סי' תרצ"ב סקי"ב), וכ"כ בערוך השולחן (שם סק"ב) שהיא ברכת הודאה, ואף שבמשנ"ב (סי' תרצ"ג סקי"א) כתב שיש מקומות שאומרים קדיש לאחר סיום המגילה ואינו נכון, ע"ש, מ"מ בדיעבד אינו נחשב הפסק, ולכן אף אם הפסיק בדיבור יברכו ברכת הרב את ריבנו, ואין בזה סב"ל, וע"ע בשו"ת תפילה למשה (ח"ב סי' נ"ח אות ה') ובחזו"ע (פורים עמ' פב)].

ה. מ"מ אם לא קוראים במקלט, אבל לאחר עשר דקות חוזרים לקרוא את המגילה אינו נחשב כהפסק, ואף אם יש רצף של אזעקות יותר מחצי שעה שהוא שיעור זמן של שהה לגמור את כולה, מ"מ כיון שהשהייה לא מחמת אונס בקריאת המגילה, אלא אונס חיצוני, אינו צריך לחזור ולקרוא. [אף לבני אשכנז, מ"מ אם המקום במקלט מקום לא נקי או שיש נשים שאינם צנועות במקלט, אבל אם רק מחמת האזעקה ירד למטה, אינו נחשב כשהה במקום אונס].

ו. להיכן חוזרים לקרוא, חוזרים לקרוא במגילה היכן שאחזו, ואין צריך לחזור ולברך על המגילה, [אם אחזו באמצע הקריאה וכן"ל]. אלא א"כ היסח הדעת הגדול שלא חשבו שימשיכו לקרוא את המגילה בשעות הקרובות, וחזרו והמשיכו לקרוא את המגילה, יחזרו ויברכו, [כן נראה ע"פ מש"כ בשו"ת נודע ביהודה (חאו"ח סימן מ"א) שאם דילג פסוק או תיבה אחת לא יצא יד"ח וא"כ נמצא שלא שייך ברכה כי אם על קריאת כולה, ואם הפסיק בדיבור באמצע קריאתה לא שייך לומר שהברכה תהא נשארת בלא הפסד משום שקרא קודם הדיבור שהרי אין כאן קיום מצוה כלל בקצת קריאתה, והרי הוא כמפסיק בין ברכה לתחילת המצוה ע"ש. וע"ע בהגהות הגאון רבי שלמה מוילנא זצ"ל בהגהותיו על הנודע ביהודה, עי' נס להתנוסס שם. שאם היה היסח הדעת חייבים לברך שוב על מקרא מגילה כיון שמברכים על חצי מצוה וכמ"ש במג"א (סי' תרנ"א סק"ה) בשם רבינו שמחה, ושכן שמע מהגר"ש א..

ז. צריך להזהר שלא לדבר שלא לצורך בזמן האזעקה בזמן קריאת המגילה, אך אם דיבר בנתיים אין צריך לברך שוב. (עי' רמ"א סי' תרצ"ב ס"ה, ומשנ"ב שם סקי"ט, וסי' תרצ"ב ס"ב, ובשו"ע סי' תרצ"ב ס"ב ומשנ"ב שם סק"ט, ובארוכה בשערי יוסף שאלות ותשובות המצויות במלחמה, וכ"ש בג"ד שכולם הפסיקו, וממילא אין חסרון שלא שמעו). ואף באמצע קריאת המגילה אסור לומר תהילים, אך יכול להרהר בתשובה. (עי' שו"ע סי' תרצ"ב ס"ב ומשנ"ב שם סק"ט).

ח. איתא בגמ' במגילה (דף יח ע"א, ע"ב) קראה לסירוגין יצא, ואף בשהה לגמור את כולה, והקשו הראשונים מהא דאיתא בגמ' בברכות (דף כב ע"ב) שאם התפלל והיו מים שותתין על ברכיו, והפסיק ושהה

תענית אסתר מי שלוקה בהתקף חרדה

שאלה: האם מי שלוקה בהתקף חרדה בגלל האזעקות, ומרגיש שצריך להרגע לשתות כוס מים, צריך לצום בתענית אסתר.

תשובה: תענית אסתר היא תענית של שמחה, מ"מ אנשים שנמצאים בהתקף חרדה בגלל המלחמה והאזעקות יכולים לשתות ולאכול כרגיל, לפי העניין והצורך, [כיון שדינם כחולה, וכנתבאר בקובץ שערי יוסף הוראות ופסקים לחולים בתשעה באב].

לכוין בברכות קריאת המגילה על חמינאי

שאלה: עתה לאחר שחמינאי ימ"ש, ראש הרשעים, חוסל, האם צריך לכוון בברכת קריאת המגילה הרב את ריבינו.... והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשינו.. הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם הקל המושיע, על הריגתו, ואין צריך לברך ברכת הטוב והמטיב.

תשובה: מעיקר הדין יש לברך הטוב והמטיב, אך כיון שיש כמה ספיקות בדבר מברכים הטוב והמטיב בלא שם ומלכות. [או לכוין בברכת הטוב והמטיב בברכת המזון, וכנתבאר בשערי יוסף שאלות ותשובות המצויות במלחמה סימן י"ד]. ומ"מ בודאי שאפשר לכוין בברכת האל הנפרע לנו מצרינו על הריגתו.

מקור: במסכת סופרים (יד ב') איתא "ועוד אמרו, שכן צריך ליתן שבח והודיה על הגאולה ועל הפדות, וחותרם ברוך אתה וכו' הא-ל הנקמות המשלם גמול לאויבים ומגן לצדיקים ומושיע עמו ישראל מיד שונאיהם", ולכן נראה שאין חסרון לכוין ולתת שבח והודיה לה' על הריגתם, וכן נראה ממש"כ להאריך בביאור ברכה זו באבודרהם (סדר תפילת פורים) ע"ש.

נשים שלא שמעו זכור

שאלה: נשים שלא הגיעו לשמוע פרשת זכור בגלל האזעקות, האם חייבות להשלים וכיצד.

תשובה: אינה צריכה התרת נדרים על מה שלא שמעה, כיון שמעיקר הדין נשים אינם חייבות בפרשת זכור, וטוב שיקראו פרשת זכור מתוך חומש, [או שיצאו יד"ח קריאת פרשת זכור בפרשת כי תצא בפורים בבוקר].

שיעור זכר למחצית השקל בגלל המלחמה

שאלה: מהו שיעור זכר למחצית השקל לבני ספרד שהוא שיעור תשעה גרם כסף, ועתה בגלל המלחמה עלה 130 ש"ח.

תשובה: אפשר לתת כשיעור זכר למחצית השקל, כפי שהיה בר"ח אדר כשמונים ש"ח, כיון שבר"ח אדר משמיעים על השקלים. ומי שדחוק בממונו יתן מטבע חצי שקל לזכר מחצית השקל, ואף אינו צריך לעשות התרת נדרים.

כדי לגמור את כולה לכו"ע לא יצא. וכתב ברי"ף (שם) וברמב"ם (פ"ד מהל' תפילה) מבואר שרק בתפילה שחשוב כעומד לפני המלך, ולכן כששוהה צריך לחזור ולהתפלל, וכן דעת רוב הראשונים (ראב"ן סי' תנ"א) ראב"ה (סי' תקס"ו) שו"ת הרשב"א (ח"א סי' רמ"ד) ועוד, וביתר ביאור כתב בר"ן (מגילה דף ה' ע"א מדפי הרי"ף, ברוכת דף יד ע"א מדפי הרי"ף ד"ה וכתב) שבתפילה כיון שחמירא שאין לו רשות להפסיק בה לא מפני היראה ולא מפני הכבוד, משו"ה אם שהה לגמור את כולה חוזר לראש, משא"כ במגילה שאדם רשאי להפסיק בה מפני היראה ומפני הכבוד אע"פ ששהה בה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש ע"ש. ואולם דעת התוס' (ברכות דף כב ע"ב ד"ה אלא) וברא"ש (ברכות סי' כ"ג) שה"ה תפילה ושאר דינים שויים בדינים, כשוהה שלא באונס אינו חוזר, וכשוהה באונס חוזר.

ולהלכה נחלקו בזה השו"ע והרמ"א (או"ח סימן ס"ה) שדעת השו"ע שאף שהה לגמור את כולה אינו נחשב הפסק מלבד בתפילה ודעת הרמ"א שאין חילוק ורק באונס. ולהלכה לגבי קריאת המגילה, כתב בשו"ע (סי' תר"צ ס"ב) קראה סרוגין, דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה, יצא".

עוד יש לדון שאף לדעת הרמ"א בקריאת המגילה אף הרמ"א מודה שאינו נחשב הפסק מחמת אונס, כיון שהוא מדרבנן, וכמ"ש ברמ"א (או"ח סי' תכ"ב) לגבי הלל שאף אם הפסיק ושהה בו כדי לגמור את כולה אי"צ להפסיק את כולה, ובב"י שם העיר ע"ד הטור ממש"כ בס' תפ"ח ובס' תרמ"ד לגבי הלל ובס' תרצ' לגבי מגילה שאף אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר למקום שפסק ולא חילק בין אונס ואונס ע"ש, ובדרכי משה (סי' תכ"ב סק"ה) כתב לתרץ שקריאת שמע שהיא מדאורייתא פסק הטור כדעת הרא"ש שצריך לחזור לראש, אבל לגבי הלל ומגילה שהם מדרבנן פסק כדעת הרי"ף והרמב"ם שאי"צ לחזור לראש. וכן מוכח מדברי הרמ"א (סי' תר"צ ס"ה) שלא כתב להשיג ע"ד הרמ"א שלא יוצאים יד"ח, וכ"כ בלבוש (סי' תר"צ סק"ח) שממה שלא הגיה הרמ"א שאם הפסיק מחמת אונס חוזר לראש כמו לגבי קר"ש כיון שס"ל שהוא מדרבנן, [וכ"כ לצדד בערוך השולחן (סי' תר"צ סק"י) ע"ש מה שכתב בזה]. ואולם בב"ח סי' תר"צ מבואר שאף לגבי מגילה דינה כקר"ש, וכ"כ בעולת שבת ובא"ר שם. בשם הב"ח, וכ"כ בא"ר (סי' תר"צ סק"י) וכ"כ בפמ"ג (שם א"א סק"ז) וכן הסיק במשנ"ב (שם סק"ח, סי' ס"ה סק"י) שאם שהה מחמת אונס לפי מאי דקימ"ל בסימן ס"ה לגבי קר"ש שחוזר לראש ה"ה הכא. ועוד נראה שאף שהוא מדרבנן שיש לחלק בזה בין קריאת המגילה בלילה שהוא מדרבנן, לבין קריאת המגילה ביום שהוא מדברי קבלה שלכאורה יש להחמיר בזה, [וכן לנשים אף ביום הוא מדרבנן, ולא יצטרכו לחזור ולקרות, וכנתבאר בארוכה בשערי יוסף הלכות פורים]. ומ"מ אף לבני אשכנז שצריך לחזור ולקרות שוב קריאת המגילה, נראה שחוזר וקורא בלא ברכה, וכמ"ש במג"א (סי' תכ"ב סק"ט) לגבי הלל בר"ח שהמחמיר יחזור לקרותו בלא ברכה, והו"ד במשנ"ב (שם) ובביה"ל (סי' ס"ה ד"ה קראה), וה"ה הכא לגבי מגילה, שעכ"פ יחזור ויקרא בלא ברכה.

ומהו נחשב מחמת אונס, במשנ"ב (סי' קי"ד סק"ז) כתב להביא בזה מחלוקת הפוסקים אם אונס מחמת ליסטים נחשב הפסק, והביא דברי המג"א והאחרונים שהכריעו שבתפילה אונס ליסטים נחשב אונס, אבל כל שאר הענינים אינו נחשב אונס, ע"ש, ומ"מ לגבי קריאת שמע כתב במשנ"ב (סי' ס"ה סק"ב) שדוקא אם האונס הוא מחמת שהאיש אינו ראוי כגון שצריך לנקביו או שהמקום אינו ראוי שיש שם צואה או מי רגלים, אבל אונס מחמת ליסטים הרי הוא נחשב כמו ששתק מרצון ולא נחשב הפסק.

לרפואה שלמה בקרוב

דוד בן מרים שמואל בן שמחה, חננאל בן מיכל,
יהודית בת מרים - בתושח"י

לתרומות להדפסת הגליון ולהצטרפות לרשימת

התפוצה הערות והוספות ושאלות בהלכה

058-3233587

באימייל: a921434567@gmail.com